

ENCAUSTIC ART- žehličkové malování

Hana Stadlerová

Pětiletá Maruška maluje na plátno (foto: R. Stadler)

Nabídka výtvarných materiálů a výtvarných prostředků je mnohdy pro školní praxi limitem, pokud je vázána na finanční prostředky. Poznat něco nového se může stát i lákadlem, možností vyzkoušet si něco nového, nepoznaného. Pro děti se může stát atraktivním prostředkem malby malá žehlička určená na tvorbu enkaustiky. Často si neuvědomují, že se tohoto výtvarného postupu využívalo již ve starověku (Egypt, Řecko, Řím), a to v deskových a nástěnných obrazech. Enkaustika je malířská technika, v níž je pojídlem vosk s pryskyřičným balzámem, pracuje se s ní za horka. Barvy se ředí nahříváním, ohřívá se i podložka, na níž se maluje. Po dokončení obrazu se jeho povrch opracuje ohněm, aby byl hladký a rovný. Podklad může být různý – kámen, omítka, dřevo či plátno. (srov. Mráz, Mrázová, 1988, s. 160-161)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Z českých umělců, kteří pracovali touto technikou, můžeme zmínit Antonína Procházku, umělce, který je spjat s Brnem. Antonín Procházka (1882 Vážany u Vyškova - 1945 Brno) je jedním z nejvýznamnějších a nejosobitějších malířů české moderny z počátku 20. století. Jeho názor na umění se utvářel v prvních letech 20. století v době studií na Uměleckoprůmyslové škole (1902-1904) a pak (1904 – 1906) zejména na Akademii výtvarných umění v Praze, kde se tehdy sešla výjimečná sestava výrazných uměleckých osobností: Emil Filla, Bohumil Kubišta, Otakar Kubín, Václav Špála, Ladislav Šíma, Fridrich Feigl, Vincenc Beneš, Willy Nowak, Emil Pittermann-Longen a další. S mnohými našel Procházka společnou řeč při prosazování nových principů v umění. Inspiraci čerpal ze střeoevropských expresionistických hnutí, v dílech francouzského poimpressionistického malířství, fauvismu a v díle Edvarda Muncha. Už v raných vývojových stádiích nenechával Procházka na pochybách o svébytnosti svého talentu, mistrně přitom ovládal malbu i kresbu.

V letech 1907 a 1908 se Procházka účastnil výstav skupiny Osma, na nichž mladá generace poprvé demonstrovala svou tvorbou nové názory na umění. Procházka vystavuje práce inspirované expresionismem a fauvismem. V roce 1909 se v Paříži poprvé setkává s kubismem, s jehož ohlasy a formálními postupy uplatňuje ve své tvorbě ještě po první světové válce. V nelehké finanční situaci přijímá Procházka v roce 1910 místo učitele kreslení na reálce v Moravské Ostravě. V následujícím roce spolu s radikálním křídlem mladé generace zakládá Skupinu výtvarných umělců. Otevírá se Procházkovu nejvýznamnější a dlouhou dobu i nejocetovanější období analytického a syntetického kubismu. Procházka byl u nás mezi prvními, kdo pochopili dalekosáhlou tvorbu Picassa a Braquea. Na přelomu let 1910 a 1911 vznikají první Procházkovy kubistické obrazy (např. *Prométheus*), maluje sérii zátiší, květin a portrétů hlav, kde rozvíjí kubistické tvarosloví do osobité podoby. Procházkovu osobitě pojetí kubismu vrcholí za jeho působení v Novém Městě na Moravě (1921-1924), kdy kubistickou skladbu doplňuje lidově až anekdoticky působícími detaily. V Novém Městě na Moravě sílí Procházkovu zaujetí novými technologiemi malby. Klasickou olejomalbu doplňuje v úsilí o zdůraznění plastického a smyslového účinku svých děl pískem, pilinami, sádkou i voskem. Od roku 1924 pak působí v Brně, kde naplno rozvíjí svůj specifický civilní neoklasicismus. Pracuje s pastózními nánosy malby, pískem, později enkaustikou.

V Brně tvorba malíře konečně nachází příznivé ocenění i zájem ze strany inteligence a sběratelů. A. Procházka se svojí ženou kolem sebe soustřeďují okruh přátel z řad moravské inteligence a umělců (Josef Kubiček, Jiří Mahen, František Halas a další). Procházkova výtvarná činnost se odvíjí na platformě činnosti Skupiny výtvarných umělců v Brně a ve spolupráci s pražským Mánesem. V letech 1925 až 1926 umělec dospívá ke změně svého výtvarného názoru. Ve snaze přiblížit své umění širokému publiku tvoří v naivizujícím novoklasicistním stylu, v typech postav a tváří se inspiroje starými kulturami (Indie, Egypt, Řecko, Řím). Od roku 1927 se několik let věnuje enkaustice - k malbě voňavými voskovými barvami, neboť nechce sugerovat jen zrakový dojem, chce tvořit malbu pro více smyslů. Jeho pokus malířsky absorbovat celistvost lidské smyslovosti byl u nás ojedinělý (ze „smyslových“ obrazů uveďme: Zpěvák, 1916, Broskve, 1921, Košík s třešněmi, Zátíší s kdoulemi - obojí 1922, ale též U benzínové pumpy, 1929). V Procházkově tvorbě počátkem třicátých let sílí vlivy historické malby, dokládající jeho celoživotní obdiv k dílům Rubense, Daumiera, Tintorreta a dalších. V roce 1938 vytvořil monumentální obraz Prométheus přinášející lidstvu oheň pro aulu právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. V Brně se s jeho dílem můžeme setkat ve sbírkách Moravské galerie a Muzea města Brna.

<http://www.artplus.cz/cs/>

www.moravskagalerie.cz/media/694940/Antonín%20Procházka.doc

Enkaustika – malba voskem na malířské plátno, dětská práce (foto H. Stadlerová)

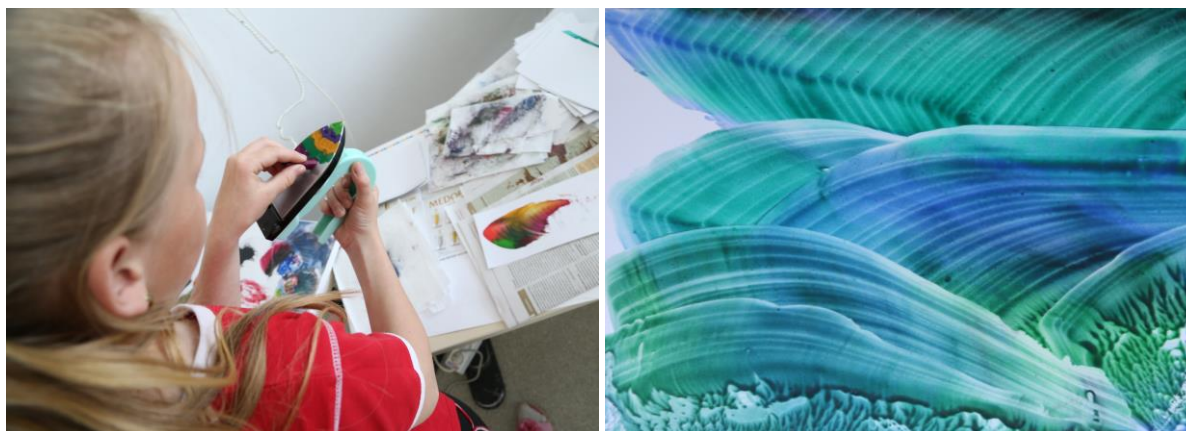
Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Malba žehličkou umožňuje experimentování s otiskem (foto: R. Stadler)

Můžeme dětem nabídnout aktivní cestu ke zprostředkování díla významného umělce i prostor pro zkoumání malby voskem. Nabízí se využití speciálních žehliček na enkaustiku a voskových pastelů. Těmi je možné kreslit přímo na rozežhátou plochu nástroje a následně otiskovat na podkladový materiál. Zajímavé stopy mohou vzniknout posunem žehličky, jejím otáčením, otiskováním hrany a dalším pohybem - nechejme děti experimentovat a objevovat možnosti, jak koncipovat barevné plochy, není nutné jim určovat námět, nabízet ukázky již vytvořených děl apod. Nabízí se i mnoho příležitostí pro rozvíjení představivosti, např. při interpretaci vzniklé formy.

Malba může být realizována na různé podklady, v tomto případě na křídový papír (foto: R. Stadler)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.